

Witold Dąbrowski

Nowe zasady świadczeń z Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej

Palestra 9/1(85), 33-39

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NRA z dnia 30.VI.1964 r. podnoszono obawy, czy wystarczy pieniędzy na zasiłki wyrównawcze. Praktyka wykazała, że wystarczy, zwłaszcza że dopłaty są niższe od przewidywanych, bo renty zostały podwyższone ogólnie. Można już dziś powiedzieć, że wystąpimy z wnioskiem o obniżenie składki z 30 do 20 zł od jednego adwokata. Jeżeli liczba adwokatów przechodzących na rentę zwiększy się nawet o 100%, to przy obecnych składkach będziemy mogli wypłacać zasiłki wyrównawcze.

W konkluzji swych wywodów adw. Dąbrowski wnosi o uchwalenie projektu regulaminu.

W dyskusji nad tym projektem zabrali głos dziekan Daniszewski oraz dziekan Albrecht.

Następnie Prezes dr Godlewski poddał projekt regulaminu pod głosowanie. Zebrani przyjęli projekt jednogłośnie.

Wolne wnioski

Ponieważ wolnych wniosków nie zgłoszono, a porządek dzienny został wyczerpany, Prezes dr Godlewski podziękował członkom NRA za udział w obradach i zamknął posiedzenie o godz. 18.

WITOLD DĄBROWSKI

Nowe zasady świadczeń z Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej

I. Główną, a właściwie jedyną przyczyną utworzenia Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej był fakt pozostawiania członków adwokatury poza nawiasem państwowego ubezpieczenia społecznego z jego wszelkimi świadczeniami (leczenie, renty starcze, inwalidzkie itp.). Chcąc więc zapewnić niezdolnym do pracy adwokatom i członkom ich rodzin bodaj skromne środki utrzymania, postanowiono rozwiązać ten problem we własnym zakresie.

Tak więc z dniem 1 kwietnia 1959 r. utworzony został Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej. Zadaniem tego Funduszu — zgodnie z regulaminem uchwalonym przez Plenum NRA — było przede wszystkim wypłacanie zasiłków koleżeńskich tym adwokatom, którzy osiągnęli odpowiedni wiek i staż pracy w adwokaturze. Drugim, nie mniej ważnym świadczeniem było wypłacanie rent rodzinnych wdowom i członkom rodzin, pozostałym po tych adwokatach, którzy nabyli prawo do otrzymywania zasiłku koleżeńskiego. Ponadto Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej wypłacał tzw. zasiłki wyjątkowe w ściśle określonych przez regulamin wypadkach.

Środków na pokrycie świadczeń Funduszu dostarczali adwokaci, wpłacając odpowiednio składki, wynoszące ostatnio 90 złotych miesięcznie.

Z gromadzonych w ten sposób środków pieniężnych Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej wypłacił zgodnie z założeniami regulaminu w okresie od 1 kwietnia 1959 r. do 31 marca 1964 r. zasiłki koleżeńskie (emerytury) 175 adwokatom, zasiłki rodzinne 153 osobom i zasiłki wyjątkowe 541 osobom. Na cele te wydatkowano w powyższym okresie około 20 000 000 zł.

Trzeba szczerze przyznać, że utworzony i prowadzony przez adwokatów we własnym zakresie, bez żadnej przy tym pomocy z zewnątrz, Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej spełnił swoje zadanie. W zasadzie nikt z będących w potrzebie adwokatów lub członków ich rodzin nie odszedł bez otrzymania jakiejś pomocy.

II. Zmiany, jakie wprowadziła ustawa z dnia 19 grudnia 1963 r. o ustroju adwokatury, musiały w sposób zasadniczy odbić się na tym rodzaju świadczeniach samopomocy koleżeńskiej, który uregulowany był Regulaminem Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej z 1959 roku.

Przed wszystkim więc wydane na podstawie cyt. ustawy rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dn. 28 grudnia 1963 r. w sprawie zespołów adwokackich ustaliło inny podział dochodu w zespołach, a następnie rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 4 marca 1964 r. w sprawie ubezpieczenia społecznego adwokatów i członków ich rodzin zapewniło im świadczenia z tytułu ubezpieczenia społecznego. To ostatnie rozporządzenie pozbawiło aktualności przepisy Regulaminu Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej o zasiłkach koleżeńskich i rodzinnych, ponieważ obecnie renty starcze i rodzinne pokrywane są przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Adwokatura stanęła zatem wobec konieczności rozstrzygnięcia zasadniczego problemu: czy należy nadal utrzymać i w jakim mianowicie zakresie świadczenia samopomocy koleżeńskiej dla adwokatów?

Problem ten został rozstrzygnięty uchwałą powziętą na plenarnym posiedzeniu NRA w dn. 30 czerwca 1964 r. Uchwała ta, utrzymując nadal Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej, przyznała adwokatom pobierającym renty inwalidzkie lub starcze prawo do uzyskania zapomogi wyrównawczej.

Ta zmiana rodzaju świadczeń, a tym samym zmiana profilu działalności Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej spowodowała, że zaistniała konieczność dokonania zmiany przepisów regulujących samopomoc koleżeńską. Należało więc opracować nowy regulamin Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej.

Najważniejszym problemem, który nasuwał się przy ustalaniu zasad świadczeń samopomocy koleżeńskiej, było uregulowanie wzajemnego stosunku: z jednej strony — wypłacanych zasiłków, a z drugiej — prawa pobierania rent z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Chodziło o ustalenie, czy pobieranie takiego zasiłku nie pozbawi adwokata-rencisty prawa do otrzymywania emerytury państwowej.

To ważne zagadnienie Naczelna Rada Adwokacka zdołała rozwiązać bardzo szczęśliwie w wyniku rozmów i korespondencji prowadzonej z Komitetem Pracy i Płac. Postulaty adwokatury znalazły pełne zrozumienie u Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac, który w piśmie z dn. 31 lipca 1964 r. Nr U-34-8/64 zakomunikował, co następuje:

„Nie zgłaszam zastrzeżeń co do uchwały Rady z dn. 30 czerwca br. (tj. 1964 r. — uwaga moja W.D.), mocą której zdecydowano utrzymać Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej, przeznaczony m.in. na udzielanie czasowych zapomóg adwokatom otrzymującym renty. Uważamy, że odpowiedniejsza dla tego świadczenia jest nazwa »zapomoga«, a nie »zasiłek«. Przychylnie się również do stanowiska Rady co do traktowania zapomóg z tego Funduszu jako dochodów nie powodujących zawieszenia prawa do renty w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 6 maja 1958 r. w sprawie zawieszania prawa do renty (...) (Dz. U. Nr 26, poz. 111 z późn. zmianami); jak również co do traktowania dochodów z tytułu pracy w zespołach adwokackich jako dochodów w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 4 tego rozporządzenia, a więc ta-

kich dochodów, które powodują zawieszenie prawa do renty, jeżeli ich wysokość jest nie mniejsza niż 750 zł. W nawiązaniu do przeprowadzonych (...) rozmów potwierdzamy, że nie mielibyśmy nic przeciwko udzielaniu tymczasowych zapomóg również tym wdowom, które otrzymywały oprócz renty zasiłek od NRA przed reformą i których dochody w związku ze zmianą, jaka nastąpiła, pomniejszyły się”.

Z treści tego pisma wynika, że: 1) Fundusz Samopomocy Koleżeńskiej może nadal istnieć, 2) świadczenia wypłacane przez niego nie będą powodowały ograniczenia prawa do renty pod warunkiem, iż świadczenia te w formie zapomóg będą udzielane na czas określony, 3) wdowom po adwokatów można — niezależnie od otrzymywanej przez nich renty rodzinnej — wypłacać tymczasowe świadczenia w tych wypadkach, w których reforma spowodowała zmniejszenie ich dochodów wskutek konieczności skumulowania dwóch pobieranych rent.

III. Opierając się na powyższych ustaleniach i zmianach, jakie wprowadziła w 1963 roku ustawa o ustroju adwokatury, Plenum NRA uchwaliło w dn. 14 listopada 1964 r. nowy Regulamin Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej, po czym, stosownie do § 8 tego Regulaminu, Prezydium NRA w dn. 26 listopada 1964 r. wydało Instrukcję w sprawie udzielania świadczeń i zarządzania Funduszem Samopomocy Koleżeńskiej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej.

W myśl nowego Regulaminu z Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej wypłaca się:

- 1) zapomogi wyrównawcze dla adwokatów-rencistów oraz dla wdów (wdowców) po adwokatów,
- 2) zapomogi dodatkowe dla adwokatów szczególnie zasłużonych dla adwokatury lub będących w szczególnie ciężkich warunkach materialnych,
- 3) zapomogi doraźne dla adwokatów i członków ich rodzin,
- 4) zapomogi jednorazowe.

Prawo do ubiegania się o zapomogę przysługuje: 1) adwokatów, 2) członkom rodzin adwokatów figurujących na liście i otrzymujących zasiłki po dn. 9 maja 1945 r., 3) członkom rodzin adwokatów, którzy zmarli w związku z II wojną światową.

Ograniczony zatem został krąg osób, które mogą korzystać ze świadczeń samopomocy koleżeńskiej. Nie mogą więc ubiegać się o świadczenia z Funduszu osoby, które nie figurowały na liście adwokatów w chwili składania wniosku o zapomogę jak również członkowie rodzin tych adwokatów, którzy przestali być adwokatami przed dn. 9 maja 1945 r., chyba że adwokat zmarł w związku z wydarzeniami ostatniej wojny. Ten ostatni punkt należy rozumieć w ten sposób, że rodzinie przysługuje prawo do zasiłku, jeżeli śmierć adwokata nastąpiła na skutek zdarzeń wyjątkowych, będących wynikiem działań wojennych lub represji stosowanych przez okupanta. Z powyższego wynika, że nie będzie miała prawa do zasiłku rodzina po adwokacie zmarłym w latach 1939—1944 z powodu choroby nie będącej następstwem pobytu w obozie, więzieniu czy też z powodu rany odniesionej w walce z najeźdźcą.

IV. O znaczeniu i celach wypłacania adwokatów zapomogi wyrównawczej pisalem już w artykule pt. „Zasiłki uzupełniające dla adwokatów rencistów” („Palestra” nr 8/1964).

Z głosów, jakie dochodziły do Naczelnej Rady Adwokackiej w związku z uchwałą z dn. 30 czerwca 1964 r., wynika, że poważne obawy wśród adwokatów, którzy mają uprawnienia do ubiegania się o zasiłek wyrównawczy, budzi okresowość przyznawanych świadczeń oraz obawa ich utraty w razie przekroczenia dozwolonego dochodu 750 zł, czego nie można z góry planować.

Obawy te nie są słuszne. Zasady wypłacania zapomóg wyrównawczych muszą być ustalane w powiązaniu z prawem do otrzymywania renty. Przyznanie więc z Funduszu Samopomocy Koleżeńskiejskiej świadczeń na czas nie oznaczony mogłoby spowodować zawieszenie prawa do renty, gdy tymczasem zapomoga czasowa — zgodnie z cytowanym wyżej stanowiskiem Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac — nie powoduje wstrzymania wypłaty renty. Z tego więc jedynie powodu zapomogi wyrównawcze będą przyznawane na czas określony, najprawdopodobniej na jeden rok. Nie ma żadnych przeszkód do tego, żeby zapomogę taką przedłużyć na rok następny. Należy tylko złożyć odpowiedni wniosek, bez załączników przy tym, jeśli nie nastąpiły zmiany w stanie majątkowym i prawnym ubiegającego się o zapomogę. Gdyby zmiany takie nastąpiły, wniosek należy ograniczyć do przedstawienia i udokumentowania powstałych zmian.

Ograniczenie dochodów w zespole do sumy 750 zł miesięcznie łączy się najczęściej z otrzymaną rentą. Zapomoga wyrównawcza stanowi przecież tylko uzupełnienie świadczenia otrzymanego przez adwokata-rencistę z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Jeżeli zatem wskutek jego działalności zawodowej powstaną takie okoliczności, które muszą powodować zawieszenie renty, to ulega również wstrzymaniu wypłata zapomogi wyrównawczej.

Instrukcja wykonawcza przewiduje w § 7 ust. 2 lit. b) obowiązek dołączenia do wniosku adwokata oświadczenia, że zapomoga nie należy się za miesiąc, w którym udział w dochodach zespołu, po potrąceniu kosztów administracyjnych, przekroczy 750 zł. Przepis ten jest wykonaniem ustalonej wyżej zasady. Adwokat musi sobie zdawać sprawę z tego, kiedy utraci prawo do zapomogi wyrównawczej.

Z wniosków składanych do Komisji Samopomocy Koleżeńskiejskiej, która rozpoznaje sprawy o przyznanie zapomóg, wynika, że w większości wypadków osobami ubiegającymi się o zasiłek wyrównawczy są adwokaci, którzy w okresie kilku miesięcy poprzedzających złożenie wniosku nie uzyskiwali w zespole zarobków przekraczających tę właśnie kwotę 750 zł. Otrzymywanie zarobków z pracy w zespole w granicach limitu 750-złotowego nie powinno nastręczać specjalnych trudności. Podstawą obliczania będą zarobki i obroty figurujące w poprzednich miesiącach. Przy mniej więcej określonych kosztach administracyjnych zespołu (w zasadzie są one prawie jednakowe w poszczególnych miesiącach) nie będzie trudności w orientowaniu się przy przyjmowaniu spraw, żeby dochód nie przekroczył, po potrąceniu kosztów administracyjnych, sumy 750 zł.

Zdawałoby się na pozór, że prościej byłoby określić dochody rencisty w trybie analogicznym do trybu przewidzianego w § 38 rozporządzenia w sprawie zespołów adwokackich i ustalić, że może on zawrzeć umowę z kierownikiem zespołu na prace zleczone. Pomijając już to, że takie postawienie sprawy wymagałoby — być może — zmiany przepisów rozporządzenia, praktycznie rozwiązanie takie mogłoby pozbawić rencistę jakiegokolwiek zarobku z zespołu. Prace zleczone nie w każdym zespole będą istniały, i w dodatku w takim rozmiarze, żeby umożliwić zarobienie 750 zł miesięcznie. Narzucenie przymusu byłoby tu niepożądane: nie można przecież zmusić kierownika zespołu do wyszukiwania takich prac i zlecenia ich ren-

ciście. Spowodować by to mogło niepotrzebne zadrażnienia wśród członków zespołu.

Z drugiej jednak strony ogólne ujęcie wysokości dochodu nie zabrania uzyskania zarobków w drodze przyjęcia przez rencistę pracy zleconej udzielonej mu przez kierownika zespołu.

Ograniczenie wysokości zarobków adwokata, który nie jest członkiem zespołu, do kwoty 750 zł miesięcznie nie będzie trudne.

Zasada więc pozostaje nie zmieniona: rencista pobierający zapomogę wyrównawczą nie może zarobić więcej aniżeli 750 zł. W przeciwnym razie zawiesza mu się wypłatę świadczeń.

V. Prawo do zapomogi wyrównawczej przysługuje również wdowom (wdowcom) po adwokatach, które otrzymują z ZUS rentę rodzinną. Zapomogę wypłaca się do takiej wysokości, żeby otrzymywana renta i zapomoga wyrównawcza nie przekroczyły łącznie 750 zł, tj. tyle, ile wynosi przed dniem 1 kwietnia 1964 r. zasiłek rodzinny. Zapomogę tę przyznaje się również na czas określony.

Regulamin przewiduje wyjątkowe uprawnienia dla tych wdów po adwokatach, które otrzymywały zasiłki z Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej przed dniem 1 kwietnia 1964 r. W szczególnie uzasadnionych wypadkach, gdy wdowa po adwokacie poza świadczeniami z Funduszu otrzymywała przed dniem 1 kwietnia 1964 r. rentę z ZUS z innego tytułu, może ona otrzymać tymczasową zapomogę wyrównawczą w takiej wysokości, żeby renta oraz zapomoga wyrównawcza nie przekroczyły świadczeń otrzymywanych przed reformą. Świadczenie takie podjętowane zostało dążeniem do niezmnieszenia środków egzystencji tym wdowom, które całe swoje wydatki opierały na zasiłku z Funduszu i na rencie otrzymywanej z innego tytułu prawnego (np. na własnej rencie starczej, rodzinnej itp.), a które zostały pozbawione własnej renty przyznawanej w zamian zasiłku. Ponieważ jest to przepis wyjątkowy, przeto należy dokładnie rozważyć, czy udzielenie takiego wyjątkowego świadczenia do renty jest niezbędne, tj. czy warunki życiowe wdowy są tego rodzaju, iż bez otrzymania zapomogi nie będzie miała możliwości egzystencji.

VI. Regulamin nie zapominał o adwokatach szczególnie zasłużonych dla adwokatury. Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej może przyznać tym osobom — na wniosek Komisji Samopomocy Koleżeńskiej lub z własnej inicjatywy — zapomogę dodatkową na czas oznaczony w wysokości przez siebie ustalonej. Zapomoga taka będzie wypłacana obok lub w zamian zapomogi wyrównawczej.

Prawo do wyjątkowej zapomogi dodatkowej przysługuje także adwokatowi znajdującemu się w szczególnie trudnych warunkach materialnych. Zarówno określenie „szczególnie zasłużony dla adwokatury”, jak i ustalenie, kto znajduje się „w szczególnie trudnych warunkach majątkowych”, pozostawione jest swobodnemu uznaniu Prezydium NRA.

Należy dodać, że wniosek o przyznanie zapomogi dodatkowej składa właściwa rada adwokacka.

Prawo do otrzymania omawianej wyżej zapomogi przysługuje również rodzinie adwokata szczególnie zasłużonego dla adwokatury.

VII. Poza zapomogami wyrównawczymi Regulamin przewiduje wypłatę następujących zapomóg doraźnych: a) adwokatom nie mającym uprawnień do renty, jeżeli są czasowo niezdolni do wykonywania zawodu, b) małżonkowi zmarłego adwokata nie mającemu uprawnień do otrzymania renty z ZUS, c) dzieciom oraz innym osobom będącym na utrzymaniu zmarłego adwokata w chwili jego śmierci.

Celem więc zapomogi doraźnej jest przyjsie z pomocą adwokatowi lub członkowi jego rodziny wtedy, gdy przejściowo znajdzie się on w sytuacji ograniczającej jego samowystarczalność.

Wysokość tego świadczenia pozostawiono do uznania Komisji i przy zmianie warunków może ono być cofnięte. Przykładowo można tu wymienić następujące sytuacje, które wymagają udzielenia adwokatowi doraźnej pomocy: 1) upłynął okres, w którym adwokat pobierał dochody z zespołu i dodatek chorobowy, nie jest zaś jeszcze zdolny do pracy, 2) adwokat nie otrzymuje jeszcze renty z ZUS, o którą się ubiega, itp. Ponadto przesłanką do wypłaty zapomogi doraźnej dla członków rodziny będzie konieczność dopomożenia dzieciom zmarłego adwokata do ukończenia studiów i uzyskania zawodu.

VIII. Poprzednio obowiązujący Regulamin nie przewidywał wypłaty zapomóg jednorazowych. Życie wykazało, że zapomogi takie są w niektórych okolicznościach bardzo potrzebne. W związku z tym wprowadzono ten rodzaj zapomóg w § 6 Regulaminu.

Zapomogi jednorazowe przyznaje Komisja Samopomocy Koleżeńskiej według swego uznania i w wysokości przez siebie ustalonej, przy czym tylko w miarę posiadania odpowiednich funduszków. Przede wszystkim więc muszą być zaspokojone zapomogi wyrównawcze i doraźne, a dopiero potem, gdy pozostaną jeszcze pewne nie wykorzystane środki — zapomogi jednorazowe.

Prawo do ubiegania się o taką zapomogę mają nie tylko adwokaci, ale także członkowie rodziny zmarłego adwokata.

Ponieważ Regulamin nie zlikwidował wzajemnej samopomocy koleżeńskiej w poszczególnych izbach, przeto wypłata zasiłku jednorazowego może nastąpić tylko w tych wypadkach, gdy na terenie izby będącej siedzibą adwokata nie ma zorganizowanej samopomocy koleżeńskiej.

W każdym razie z Funduszu Samopomocy Koleżeńskiej nie będą wypłacane zapomogi pośmiertne rodzinie zmarłego adwokata.

IX. Administracja funduszem i przyznawanie zapomóg należy do Komisji Samopomocy Koleżeńskiej, powołanej przez Prezydium NRA.

Przyznawanie zapomóg następuje wyłącznie na wniosek zainteresowanego zopiniowany przez właściwą radę adwokacką (wyjątek stanowią zapomogi dla adwokatów szczególnie zasłużonych dla adwokatury, gdyż tutaj wniosek składa rada adwokacka).

Do wniosku należy dołączyć dowody na poparcie twierdzeń wniosku. W szczególności przy zapomogach wyrównawczych należy złożyć dowód otrzymywania renty oraz oświadczenie o przyjęciu do wiadomości, że zapomoga nie przysługuje w tym miesiącu, w którym adwokat osiągnie dochód przekraczający 750 zł. Nad przestrzeganiem tej zasady powinien czuwać także kierownik zespołu, w którym adwokat-rencista nadal pozostaje.

We wniosku należy podać dokładnie datę, od której zapomoga wyrównawcza ma być wypłacana. Jeżeli termin ten nie został określony, ustala go Komisja Samopomocy Koleżeńskiej. Zapomoga wyrównawcza nie może być wypłacana za okres dłuższy niż trzy miesiące wstecz od daty złożenia wniosku.

Komisja powinna rozpoznać wniosek w ciągu miesiąca od jego otrzymania. Od decyzji Komisji Samopomocy Koleżeńskiej przysługuje odwołanie do Prezydium NRA w ciągu dwóch tygodni od daty otrzymania zawiadomienia o treści uchwały Komisji.

Przy rozpoznawaniu sprawy na skutek odwołania, Prezydium NRA nie jest

związane jego treścią i orzeka samodzielnie na podstawie całokształtu okoliczności. Prezydium NRA z tytułu sprawowanego nadzoru może w każdej chwili uchwałę Komisji Samopomocy Koleżeńskiejskiej zmienić lub uchylić i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania, jak również może podjąć uchwałę w sprawie zapomogi — we własnym zakresie.

Środki finansowe Funduszu składają się ze składek adwokatów i z dotacji. Składki ustala corocznie Naczelna Rada Adwokacka. Składka obciąża każdą Izbę w zależności od liczby wpisanych na listę adwokatów, z wyłączeniem jednak pobierających zapomogi. Tak obliczone składki rada adwokacka przekazuje co miesiąc do Naczelnej Rady Adwokackiej bez względu na fakt uregulowania składek przez poszczególnych adwokatów.

Składkę w kwocie 30 zł. mies. ustaloną na rok 1964 na plenarnym posiedzeniu Naczelnej Rady Adwokackiej w dniu 29 lutego 1964 r. Prezydium NRA uchwałę z dnia 19 listopada 1964 r. obniżyło do kwoty 20 zł miesięcznie na okres od 1 października 1964 r. do 31 grudnia 1965 roku.

ANTONI BĄDKOWSKI

Zmiany, jakie do obecnego stanu prawnego wprowadza Księga pierwsza Kodeksu cywilnego

(dokończenie)

DZIAŁ IV

Wady oświadczenia woli

Odpowiednikiem tego działu jest w p.o.p.c. Dział V Tytułu III pod tą samą nazwą.

Art. 82, dotyczący nieważności oświadczeń woli z powodu stanu psychicznego osoby składającej oświadczenie, powtarza treść art. 69 p.o.p.c., z tą tylko różnicą, że w przyjętym przez p.o.p.c. określeniu tego stanu jako wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji spójnik „i” został zamieniony na „albo”, przez co oba przymiotniki mogą być stosowane alternatywnie. Na skutek tej zmiany następuje zbliżenie niektórych stanów objętych art. 82 do stanu przymusu, który jednak nie powoduje nieważności, a tylko daje prawo uchylecia się od skutków oświadczenia woli, jeżeli położenie przymusowe zostało wywołane groźbą (art. 87) lub dało pole do wyzysku (art. 388). Orzecznictwo będzie musiało określić, w jakich wypadkach oświadczenie woli świadome, lecz nie będące wyrazem swobodnej decyzji, będzie nieważne, jako podpadające pod przepis art. 82.

Poza tym zamiast użytego w p.o.p.c. określenia „niedorozwój psychiczny” użyto bardziej prawidłowego pod względem medycznym określenia „niedorozwój umysłowy”.

Art. 83 § 1, który przyjmuje zasadę nieważności pozornych oświad-